

Quan les passions ocultes surten a la llum

L'editorial Proa publica la correspondència que Llorenç Villalonga i Baltasar Porcel van mantenir entre el 1957 i el 1976 amb el títol 'Les passions ocultes'

◆◆◆◆◆ Pere Antoni Pons

a

llegim

36-37

- Entrevista a Jordi Sierra i Fabra, que aviat arribarà als 400 llibres publicats
- 'L'estiu sense homes', el nou llibre de Siri Hustvedt

38-39

- Stéphane Hessel obre les portes de la seva vida a 'Ballant amb el segle'
- 'Una vida', el debut de Guy de Maupassant

LESPASSIONS
OCULTES
LLORENÇ
VILLALONGA
I BALTASAR
PORCEL
PROA
816 PÀG./39,90 €

L'any 1956 Palma era una ciutat culturalment tancada i intel·lectualment raquítica, d'un provincialisme sedant. Va ser en aquell context, asfixiant i empobridor, que Baltasar Porcel (Andratx, 1937 - Barcelona, 2009), aleshores un jove tímid i insegur, molt marcat per un sentit gairebé calvinista de la moral, va conèixer Llorenç Villalonga (Palma, 1897-1980), il·lustrat, intel·ligentíssim, d'un cinisme viperí, tan aviciat per l'oficialitat franquista local com repudiat pels cercles culturals del mallorquinisme catalanista.

Porcel i Villalonga es van conèixer una tarda al Cafè Riskal, on el segon era el centre de la tertúlia amb més pedigrí de la ciutat. Porcel, autor incipient, tot d'una va veure en Villalonga un mestre intel·lectual i un pare literari. Villalonga, per la seva banda, va saber veure més enllà de la façana tan tendra de l'adolescent Porcel i n'intuí tot el seu potencial, cosa que aviat el dugué a tractar-lo com un deixeble especialment prometedor. També a apreciar-lo i ajudar-lo com al fill que no havia tingut.

D'aquella relació, que va durar, amb alts i baixos, amb ruptures i represes, fins a la mort de Villalonga, n'han quedat, a banda de nombrosos rastres en les respectives obres, cen-

tenars de cartes. A principis dels 90, Porcel va posar-les a disposició de Rosa Cabré perquè en preparés l'edició. Després de diversos retards, per fi s'han publicat. El volum es titula *Les passions ocultes* i és tan polèmic, apassionant i substancios com es podia esperar. Més i tot, potser.

En total, l'epistolari consta de 485 cartes, datades entre el 1957 i el 1976. D'aquestes, 357 són de Villalonga i 126 de Porcel. Naturalment, no s'han conservat totes les cartes que els dos escriptors es van enviar –sobretot en falten d'escrites per l'autor andritxol–, però les mancances i els buits no són importants, ni tampoc trenquen el fil narratiu de la correspondència.

Rosa Cabré distingeix dos períodes molt diferenciats en la relació entre els dos escriptors. El primer va del 1957 fins al 1960, "entre la vocació de paternitat de Villalonga i la rebel·lió filial de Porcel", i es produeix mentre els dos corresponsals viuen a Palma. El segon període, que comença quan Porcel se'n va a Barcelona, dura des del 1960 fins al 1976, i mostra l'alteració progressiva de la relació: el mestre-pare va aproximant-se a la decadència de la senectut i el deixeble-fill assoleix una pletòrica maduresa.

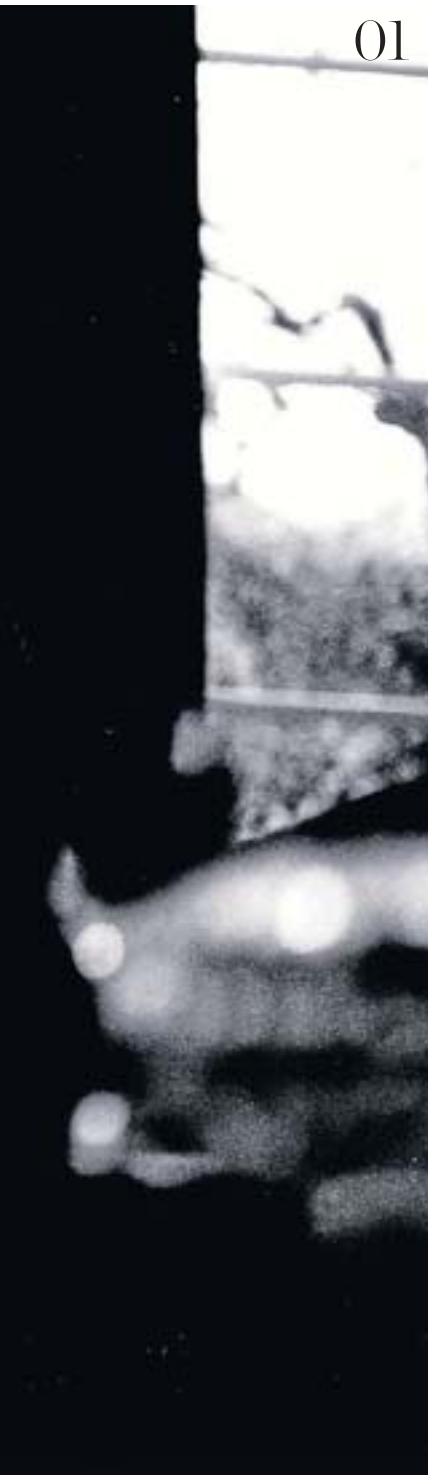
Obviament, els focus d'interès que presenta un volum d'aquesta

naturalesa són incomputables. Per començar, permet explorar en profunditat una relació certament molt complexa, en què l'afecte paternofamiliar, desinteressat i agraït, és matisat per la tibantor productiva pròpia de les relacions entre mestre i deixeble. També, en algunes ocasions, per la susceptibilitat agressiva que sol aflorar entre dos competidors literaris i entre dos rivals ideològics.

Que Villalonga va exercir de Pigmalíon per al jove Porcel es fa evident en moltes de les cartes. No és tan sols que li trobés col·laboracions en diferents diaris i revistes, ni que fes mans i mànigues per ajudar-lo a guanyar els premis Ciutat de Palma de teatre i de novel·la, ni tampoc que li fes publicitat des de la premsa o dins els circuits literaris de Mallorca. És que, a més, li aconsellava escriure sense presses, practicar una prosa sobria i concisa, i corregir a fons els textos. I, sobretot, li insistia sobre la necessitat imperiosa de no fumar i d'anar al gimnàs "per augmentar cinc centímetres el perímetre toràcic".

**LLORENÇ VILLALONGA
ACONSELLAVA A PORCEL
QUE NO FUMÉS I QUE ANÉS
AL GIMNÀS MÉS SOVINT**

01

02

L'ANOMALIA DE LA LLENGUA

Llorenç Villalonga i Baltasar Porcel són dos dels millors autors de la literatura catalana del segle XX, però la majoria de cartes que es van escriure són en castellà. No fou fins a la segona meitat dels 60, quan la seva relació ja era molt menys intensa, que passaren a escriure's regularment en català. En el cas de Baltasar Porcel, el fet d'utilitzar el castellà és una prova de l'anomalia en què va haver de formar-se com a escriptor. El cas de Llorenç Villalonga és més complicat, tal com demostren les cartes en què l'autor de *Mort de dama* tracta el tema de l'idioma.

Tan sols després de molts intents frustrats per ser reconegut dins del món de les lletres castellanes, Villalonga va assumir plenament la seva condició d'autor en català. La traça de Sanchis Guarnier, que va reconciliar-lo amb la cultura catalana de Mallorca, i la bona acollida que durant els 60 van tenir les seves obres a Barcelona van acabar de fer el fet. Amb tot, Llorenç Villalonga sempre es va sentir molest amb la politització de l'idioma. En una carta de l'any 61, adverteix al seu jove amic: "*Alerta con los catalanistas. Il faut les ménager*".

Villalonga va recomanar sovint a Porcel que es convertís en un autor en castellà. Per qüestions econòmiques, sí, però també perquè la literatura catalana (tal com diu en una carta del 63) "*se reduce a un pequeñísimo clan que no hace sino discutir la llengua: si ha de decirse mai l'he vist o mai no l'he vist*". També perquè en la literatura catalana -això ho va escriure traumatitzat per les ingerències de Sales- "*quien impone su criterio no es el autor sino el corrector de pruebas [...] Todo huele a bazofia despersonalizada. En castellano hay más libertad*". En aquest aspecte, per fortuna, Porcel mai no li va fer cas.

BALTASAR PORCEL
LLORENÇ VILLALONGA
LES PASSIONS OCULTES
CORRESPONDÈNCIA I VIDA
Epistolari complet (1917 - 1970)
1000 PÀGINES I MOLT DE BONA LECTURA

Per si amb això no n'hi hagués prou, Villalonga es mostrava obsesionat amb la idea que al jove Porcel, a qui sempre anomenava Odín (el pseudònim amb què signava els articles del *Diario de Mallorca*), li convenia deixar de ser tan "purità". Irritat per l'afany de rectitud moral del jove, Villalonga volia corregir-lo: així estaria més preparat per enfrontar-se al gran món. Amb aquest objectiu, l'incitava a gaudir de la vida, a lliurar-se als braços d'un neopaganisme hedonista i desacomplexat, a actuar maquiavèl·licament, i etcètera.

D'una banda, i tenint en compte com va ser d'adult, és evident que Porcel es va aprendre bé la lliçó. De l'altra, és evident també que Villalonga -un senyor de joventut escandalosa però de vellesa simplement desganada i convencional, almenys de cara a la galeria- va intentar que Porcel fos tot el que ell no s'havia atrevit a ser.

A mesura que passen els anys i se succeeixen les cartes, veiem com s'inverteix la relació. Com Porcel adopta un to més contundent i més resolutiu i com, gràcies a una carrera meteòrica a Barcelona, aviat pot tornar els favors al mestre, elogiant la seva obra en diverses publicacions, fent-li concedir el premi Josep Pla del 1973 i, sobretot i abans que cap altra cosa, posant-lo en contacte amb

01
LLORENÇ VILLALONGA, L'AUTOR DE 'BEARN', JA ERA UN HOME IL·LUSTRE I RECONEGUT QUAN EL JOVE PORCEL EL VA CONÈIXER

02
BALTASAR PORCEL VA COMENÇAR A COL·LABORAR EN DIFERENTS DIARIS I REVISTES DE MOLT JOVE, GRÀCIES A VILLALONGA

els responsables de Club Editor, que li publicaran *Bearn* (1961), una traducció d'*El guepard* de Lampedusa, i la majoria de les seves altres obres.

Sens dubte, la relació de Villalonga (i de Porcel) amb l'editor Joan Sales i amb Núria Folch és un dels aspectes més calents del volum. Paradoxalment, el que va ser una relació molt beneficiosa per a totes dues parts, va ser també una font constant de complicacions i problemes. La imatge que els dos corresponents dibuixen de Joan Sales -intel·ligent i apassionat, però massa propens a ficar mà als textos que publica- encaixa amb la que es desprenia de l'epistolari Sales-Rodoreda. Qui rep de valent, però, és la seva esposa, Núria Folch, que va enamorar-se boja de Villalonga, al qual assetjava escrivint-li llargues cartes plenes de confessions turbulentes...

No cal dir que, tot allarg de l'epistolari, els dos corresponents passen comptes, sense manies, amb tota una sèrie d'escriptors i/o personatges del món de la cultura. De Cela,

Villalonga en critica la grolleria egocèntrica i el tremendisme literari. També rep, i molt, Jaume Vidal Alcover, per la seva frivolitat ingovernable. I els poetes Llompart, Moyà i Bauçà. I d'altres. Dels que només reben comentaris positius, cal citar l'editor Lara, el filòleg Sanchis Guarnier, el crític Molas i el poeta Espriu.

Significativament, la relació sentimental de Porcel amb l'escriptora Conxa Alós, deu anys més gran i que va deixar el marit per anar-se'n amb ell, només apareix de biaix en l'epistolari. La raó és que aquell afer va constituir un escàndol majúscul en l'època i Villalonga, prudent, preferia tractar-lo tan sols cara a cara. Malgrat tot, queda clar que la relació de Porcel amb Alós, que va durar de finals dels 50 fins a finals dels 60, va ser el segon fet més decisiu per a la formació de l'escriptor d'Andratx, perquè li va donar seguretat i confiança. El fet més decisiu de tots, esclar, aquell sense el qual Porcel no hauria estat el mateix, va ser la relació amb el seu "estimat don Llorenç".

Les passions ocultes és, també, un monument a la passió per la literatura de dues bèsties creadores. Pare i fill en l'afecte, mestre i deixeble (i rivals fructífers) en la vida i les idees, Villalonga i Porcel ara ja són, per sempre més, gegants germans en la història de la literatura catalana. ♦

AMB EL TEMPS ELS PAPERS S'INVERTEIXEN I ÉS PORCEL QUE PROTEGEIX VILLALONGA